

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 159/2019-64

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. apríla 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Miroslava Duriša a Mojmíra Mamojku v konaní o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] zastúpenej [REDACTED] [REDACTED], [REDACTED], v mene ktorej koná konateľ a advokát [REDACTED], vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, práva na ochranu pred neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním a trestom zaručeného v čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života zaručeného v čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie zaručeného v čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Komárno v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 10/2010 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKOVANÉ] na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Komárno v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 10/2010 porušené boli.

2. Okresnému súdu Komárno prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 10/2010 konal bez zbytočných prietáhov.

3. [REDAKOVANÉ] priznáva finančné zadosťučinenie v sume 3 000 € (slovom tritisíc eur), ktoré je Okresný súd Komárno povinný vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Komárno je povinný uhradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 623,26 € (slovom šesťstodvadsaťtri eur a dvadsaťšesť centov) na účet [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a sťažnostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. I. ÚS 159/2019 z 24. apríla 2019 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len

„zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na ochranu pred neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním a trestom podľa čl. 3 dohovoru, práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru postupom Okresného súdu Komárno (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 10/2010 (ďalej aj „namietané konanie“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že na základe oznámenia sťažovateľky ako osoby poškodenej trestným činom bolo uznesením Okresného riaditeľstva Policajného zboru Komárno, Úradu justičnej a kriminálnej polície ČVS: ORP-626/OVK-KN-2008 PL z 19. mája 2009 vznesené obvinenie [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „obvinený“ alebo aj „obžalovaný“) pre podozrenie zo spáchania trestného činu týrania blízkej a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a) a b) a ods. 2 písm. d) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) s poukazom na § 138 písm. b) Trestného zákona. Na základe skutočností zistených v prípravnom konaní 22. januára 2010 prokurátor Okresnej prokuratúry Komárno (ďalej len „prokurátor“) podal na okresnom súde obžalobu. Namietané trestné konanie však nie je ani dosiaľ právoplatne skončené. Sťažovateľka poukazuje na to, že Okresná prokuratúra Komárno (ďalej len „okresná prokuratúra“) celkovo trikrát urgovala okresný súd na postup v konaní (urgencie z 23. októbra 2010, 28. februára 2011 a 26. februára 2015). Na prieťahy v konaní upozorňovala okresný súd i samotná sťažovateľka sťažnosťou z 26. júna 2016. Existenciu zbytočných prieťahov v namietanom konaní konštatoval napokon i ústavný súd, a to na podklade ústavnej sťažnosti obžalovaného (nález č. k. III. ÚS 200/2017-32 zo 4. júla 2017). Potrebu bezodkladného konania a rozhodnutia vo veci vyslovil naposledy Krajský

súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) vo svojom uznesení č. k. 1 Tos 81/2018-1489 z 25. septembra 2018.

3. Napriek príkazom konať a rozhodnúť však okresný súd podľa názoru sťažovateľky takto nepostupuje, koná ne hospodárne a neefektívne, o čom svedčí takmer 9 rokov trvajúce konanie. Svojím prístupom okresný súd porušuje nielen základné zásady trestného konania, ale aj ustanovenia zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o obetiach trestných činov“), ktoré zakotvujú ochranu obzvlášť zraniteľnej obete trestného činu pred druhotnou viktimizáciou a zároveň i základné práva a slobody, ktorých porušenie sťažovateľka namieta.

4. Pokiaľ ide o priebeh namietaného trestného konania, sťažovateľka odkazuje na nález ústavného súdu zo 4. júla 2017, ktorý detailne špecifikuje úkony okresného súdu. Upozorňuje, že od tohto nálezu uplynulo viac ako jeden a pol roka. V tomto období okresný súd uznesením z 19. júna 2018 nariadil opakované znalecké dokazovanie na účel vyšetrenia duševného stavu sťažovateľky, hoci k tejto otázke má k dispozícii už dva znalecké posudky, a to znalecký posudok č. 8/2009 [REDAKOVANÉ] a znalecký posudok č. 1/2010 [REDAKOVANÉ]. Proti tomuto uzneseniu sťažovateľka podala sťažnosť, ktorej krajský súd uznesením z 25. septembra 2018 vyhovel a napadnuté uznesenie zrušil. V dôvodoch rozhodnutia uviedol, že pripustením nariadeného znaleckého dokazovania poškodených a opakovaním ich vyšetrenia by došlo k ich opakovanej viktimizácii, ktorá je zo zákona vylúčená tak, ako to predpokladá § 8 zákona o obetiach trestných činov. Zároveň zdôraznil potrebu vo veci konať a rozhodnúť na základe dôkazov predložených prokurátorom s obžalobou, ako aj na základe dôkazov vykonaných pred okresným súdom. Aj napriek tomu však okresný súd pokračuje vo vykonávaní ďalších výsluchov svedkov, s čím súvisí odročovanie pojednávania a prehlbovanie zbytočných prietáhov v konaní, čo je v rozpore s čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

5. Sťažovateľka v ďalšej časti ústavnej sťažnosti rozoberá obsah čl. 3 dohovoru. Vyjadruje presvedčenie, že okresný súd sa dopúšťa jeho porušenia svojím postupom

v namietanej trestnej veci. Uvádza, že pozitívny záväzok štátu obsiahnutý v tomto článku spočíva jednak v povinnosti vytvoriť legislatívny rámec zameraný na predchádzanie a potrestanie zlého zaobchádzania zo strany súkromných osôb a na druhej strane rovnako v prípade vedomosti o hroziacom riziku zlého zaobchádzania alebo pokiaľ k nemu už došlo, v povinnosti aplikovať príslušné zákony v praxi, t. j. povinnosti poskytnúť ochranu obetiam a potrestať osoby zodpovedné za zlé zaobchádzanie. V tejto súvislosti cituje z rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) vydaného vo veci Stoica proti Rumunsku (rozsudok zo 4. marca 2008 k sťažnosti č. 42722/02): *„Článok 3 Dohovoru... požaduje od štátov, ktoré sú zmluvnými stranami, aby zabezpečili, aby ich štátne orgány vykonali účinné oficiálne vyšetrovanie namietaného zlého zaobchádzania, aj keď bolo toto zaobchádzanie spôsobené súkromnými osobami. Aby bolo vyšetrovanie považované za „účinné“, malo by byť v zásade schopné viesť ku zisteniu faktov prípadu a k identifikácii o potrestaniu zodpovedných osôb. Tento záväzok nie je záväzkom na výsledok, ale na zvolené prostriedky vedúce k výsledku. V prípadoch, v ktorých bola sporná účinnosť oficiálneho vyšetrovania vo veciach týkajúcich sa čl. 2 a 3 Dohovoru, súd často hodnotil, či štátne orgány reagovali na sťažnosť v rozhodnej dobe okamžite. Prihliadané bolo k zahájeniu vyšetrovania, prieskumom pri spisovaní protokolu a dobe potrebnej pre počiatočné vyšetrovanie.“* V tejto súvislosti sťažovateľka zároveň poukazuje na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 72/04 z 12. októbra 2005.

6. Porušenie čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 ods. 1 dohovoru sťažovateľka vidí v neprimeraných zásahoch okresného súdu do jej súkromného života, a to opakovaným nariadovaním znaleckého skúmania jej duševného stavu, opakovanými výsluchmi a donucovaním k rozpomätávaniu sa na nepríjemné spomienky zo spolužitia s obžalovaným. Postupy používané okresným súdom neposkytujú sťažovateľke primeranú ochranu proti domácemu násiliu a druhotne ju viktimizujú.

7. Na tomto základe sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy vyslovil, že postupom okresného súdu v namietanom konaní boli porušené jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieskumov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, právo

na ochranu pred neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním a trestom podľa čl. 3 dohovoru, právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru. Zároveň sťažovateľka požaduje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v namietanej trestnej veci bez zbytočných prietáhov, priznal jej primerané finančné zadosťučinenie vo výške 5 000 € a náhradu trov právneho zastúpenia.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

8. Okresný súd sa na základe výziev ústavného súdu zo 7. mája 2019 a z 10. júna 2019 vyjadril k ústavnej sťažnosti prípisom sp. zn. Spr 109/19 doručeným spolu so spisovým materiálom ústavnému súdu 17. júna 2019. Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení uviedol, že predmetná trestná vec vykazuje znaky zložitosti, najmä z hľadiska dokazovania skutkového stavu, a procesné návrhy strán konania, čím vznikla i právna zložitosť veci. K faktickej zložitosti dodal, že celé dokazovanie sa muselo vykonať opakovane z dôvodu nesúhlasu obžalovaného so zmenou v zložení senátu. K prietahom prispela i samotná sťažovateľka a obžalovaný, keďže niekoľkokrát žiadali o odročenie nariadených pojednávaní. Po doručení nálezu ústavného súdu, ktorý konštatoval porušenie práva obžalovaného na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, nemožno podľa názoru predsedu okresného súdu zistiť a konštatovať žiadne také obdobie, ktoré by sa vyznačovalo nečinnosťou. V závere predseda okresného súdu uviedol, že netrvá na konaní verejného ústneho pojednávania.

9. Sťažovateľka sa k stanovisku okresného súdu vyjadrila podaním doručeným ústavnému súdu 25. júna 2019. Zotrvajúc na dôvodoch ústavnej sťažnosti, zaujala k posudzovaniu právnej zložitosti veci opačný názor. Podľa jej názoru nie je podľa možné ospravedlniť dlhodobú nečinnosť, resp. neefektívnu činnosť okresného súdu v jednotlivých štádiách konania ani tvrdenu faktickou zložitou veci. Nadväzne sťažovateľka v rámci svojho vyjadrenia identifikovala tieto obdobia ako nečinnosť a neefektivitu okresného súdu.

10. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Prehľad relevantných úkonov okresného súdu v napadnutej veci

11. Z predloženého spisového materiálu okresného súdu vedeného pod sp. zn. 1 T 10/2010 ústavný súd zistil, že vo veci boli vo vzťahu k predmetu ústavnej sťažnosti vykonané tieto pre jej posúdenie relevantné procesné úkony:

- 27. januára 2010 okresná prokuratúra doručila okresnému súdu obžalobu;
- 26. novembra 2010 okresná prokuratúra urgovala postup vo veci;
- 18. februára 2011 okresný súd vyzval obžalovaného na oznámenie návrhov na vykonanie dokazovania; zároveň určil termín verejného zasadnutia na predbežné prejednanie obžaloby na 22. marec 2011;
- 14. marca 2011 predseda senátu zmenil termín verejného zasadnutia na 28. apríl 2011 (pretože právny zástupca obžalovaného i sťažovateľky ospravedlnili svoju neúčast');
- 28. apríla 2011 sa uskutočnilo verejné zasadnutie senátu, obžalovaný bol prítomný, zasadnutie bolo odročené na 28. jún 2011 s tým, že budú vypočutí svedkovia navrhnutí v obžalobe, vykonané výsluchy znalcov a čítané listinné dôkazy; sťažovateľka ani jej právna zástupkyňa prítomné neboli;
- 30. mája 2011 predseda senátu nariadil hlavné pojednávanie na 28. jún 2011 a 29. jún 2011;
- 22. júna 2011 sťažovateľka ospravedlnila neúčast' na pojednávaní nariadenom na 28. a 29. jún 2011 z dôvodu práceneschopnosti jej právnej zástupkyne;
- 13. septembra 2011 predseda senátu nariadil termín hlavného pojednávania na 14. október 2011 a 17. október 2011;
- 14. októbra 2011 sa uskutočnilo pojednávanie, obžalovaný i sťažovateľka boli prítomní, pojednávanie bolo prerušené do 17. októbra 2011;

- 17. októbra 2011 sa uskutočnilo pojednávanie, obžalovaný i sťažovateľka boli prítomní, pojednávanie bolo odročené na 17. január 2012;
- 13. januára 2012 sudca zrušil termín pojednávania určený na 17. január 2012 a určil nový termín na 3. apríl 2012;
- 23. marca 2012 bol termín pojednávania 3. apríl 2012 zrušený a určený nový termín na 11. september 2012;
- 11. septembra 2012 sa uskutočnilo pojednávanie, obžalovaný i sťažovateľka boli prítomní, pojednávanie bolo odročené na 29. november 2012;
- 18. septembra 2012 sťažovateľka doručila sťažnosť proti uzneseniu z 11. septembra 2012;
- 11. septembra 2012 okresný súd uznesením č. k. 1 T 10/2010-768 námietky sťažovateľky proti obsahu zápisnice z hlavného pojednávania zo 14. a 17. októbra 2011 zamietol;
- 22. októbra 2012 bol určený termín hlavného pojednávania na 29. november 2012;
- 5. novembra 2012 sťažovateľka doručila sťažnosť proti uzneseniu z 11. septembra 2012;
- 27. novembra 2012 bol zrušený termín pojednávania nariadený na 29. november 2012 z dôvodu práceneschopnosti zákonného sudcu;
- 12. decembra 2012 bol spis doručený krajskému súdu na rozhodnutie o sťažnosti sťažovateľky;
- 12. marca 2013 bol spis vrátený okresnému súdu s uznesením sp. zn. 1 Tos 130/2012 zo 16. januára 2013, ktorým krajský súd sťažnosť sťažovateľky zamietol;
- 29. septembra 2013 bolo nariadené hlavné pojednávanie na 12. november 2013;
- 12. novembra 2013 sa uskutočnilo pojednávanie, obžalovaný i sťažovateľka boli prítomní, po vypočutí svedkov bolo pojednávanie odročené na 4. marec 2014;
- 12. februára 2014 bol nariadený termín pojednávania na 4. marec 2014;
- 20. februára 2014 sťažovateľka oznámila okresnému súdu, že navrhnuté svedkyne nedostali predvolanie;
- 3. marca 2014 právna zástupkyňa obžalovaného ospravedlnila svoju i jeho neúčast' na pojednávaní;

- 3. marca 2014 bol zrušený termín pojednávania a určený nový termín na 5. jún 2014;
- 5. marca 2014 obžalovaný ospravedlnil svoju neúčast', ako aj neúčast' svojej obhajkyne na pojednávani nariadenom na 4. marec 2014;
- 5. marca 2014 sťažovateľka požiadala o preskúmanie odôvodnenosti odročenia pojednávania;
- 5. mája 2014 konajúci sudca „vzhľadom na telefonické oznámenie obhajkyne obžalovaného“ zrušil pojednávanie nariadené na 5. jún 2014;
- 11. marca 2015 bol nariadený termín pojednávania na 4. máj 2015;
- 27. marca 2015 obžalovaný ospravedlnil neúčast' na pojednávani nariadenom na 4. máj 2015 z dôvodu kolízie pojednávani jeho obhajcu;
- 27. marca 2015 ospravedlnil neúčast' na pojednávani nariadenom na 4. máj 2015 znalec, a to z dôvodu dovolenky v zahraničí;
- 31. marca 2015 okresný súd zrušil termín pojednávania určený na 4. máj 2015 a zároveň určil nový termín pojednávania na 3. jún 2015;
- 3. júna 2015 súdna znalkyňa [REDAKOVANÉ] ospravedlnila neúčast' na pojednávani 3. júna 2015 z dôvodu akútneho ochorenia;
- 3. júna 2015 sa uskutočnilo pojednávanie, obžalovaný i poškodená boli prítomní, pojednávanie bolo odročené na 9. september 2015;
- 18. augusta 2015 predseda senátu [REDAKOVANÉ] oznámil, že termín hlavného pojednávania určený na 9. september 2015 sa ruší z dôvodu odchodu konajúceho sudcu do dôchodku;
- 1. marca 2016 predseda senátu [REDAKOVANÉ] vyzval obžalovaného i jeho obhajkyňu, aby v lehote 7 dní oznámili, či súhlasia so zmenou osoby predsedu senátu;
- 14. marca 2016 obžalovaný oznámil, že súhlasí so zmenou osoby predsedu senátu;
- 15. júna 2016 bol nariadený termín hlavného pojednávania na 4. október 2016;
- 17. júna 2016 bol spísaný úradný záznam: prísediaca [REDAKOVANÉ], oznámila, že je dlhodobo chorá, preto sa nemôže zúčastňovať pojednávani; 21. júna 2016 predseda senátu vyzval obhajcu obžalovaného, aby oznámil v lehote 7 dní, či súhlasí so zmenou v osobe prísediacej; 6. júla 2016 obhajca obžalovaného oznámil, že nesúhlasia so zmenou zloženia senátu a požadujú, aby sa celé hlavné pojednávanie vykonávalo od začiatku;

- 3. októbra 2016 [REDACTED] za sťažovateľku požiadal o ospravedlnenie neúčasti na pojednávaní nariadenom na 4. október 2016 z dôvodu kolízie pojednávaní;
- 3. októbra 2016 okresný súd zrušil pojednávanie nariadené na 4. október 2016 a zároveň určil nový termín na 7. december 2016;
- 6. decembra 2016 okresná prokuratúra požiadala o odročenie pojednávania nariadeného na 7. december 2016 z dôvodu ochorenia prokurátorky;
- 11. januára 2017 bol nariadený termín pojednávania na 14. február 2017;
- 14. februára 2017 sa uskutočnilo pojednávanie. Obžalovaný bol prítomný, poškodená nebola prítomná, prítomný bol jej splnomocnený zástupca [REDACTED]. Pojednávanie bolo odročené na 21., 24. a 26. apríl 2017;
- 21. apríla 2017 sa uskutočnilo pojednávanie, účastníci prítomní, hlavné pojednávanie prerušené s tým, že sa bude pokračovať 24. apríla 2017;
- 24. apríla 2017 sa uskutočnilo pojednávanie, účastníci prítomní, hlavné pojednávanie prerušené s tým, že sa bude pokračovať 26. apríla 2017;
- 26. apríla 2017 sa uskutočnilo pojednávanie, účastníci boli prítomní, pojednávanie bolo odročené na 3. júl 2017;
- 3. júla 2017 sa uskutočnilo pojednávanie, účastníci prítomní, odročené na 11. september 2017;
- 8. septembra 2017 bol opatrením zrušený termín pojednávania z dôvodu čerpania dovolenky členky senátu, nový termín pojednávania určený na 4. október 2017;
- 4. októbra 2017 sa uskutočnilo pojednávanie, účastníci prítomní, odročené na 15. november 2017;
- 15. novembra 2017 sa uskutočnilo pojednávanie, účastníci prítomní, odročené na 12. december 2017;
- 12. decembra 2017 sa uskutočnilo pojednávanie, účastníci prítomní, odročené na 7. február 2018;
- 7. februára 2018 sa uskutočnilo hlavné pojednávanie, účastníci prítomní, odročené na 6. apríl 2018;
- 19. marca 2018 bol zrušený termín pojednávania z dôvodu ospravedlnenia prísediacej, zároveň bol určený nový termín na 18. apríl 2018;

- 18. apríla 2018 sa uskutočnilo pojednávanie, účastníci prítomní, odročené na 30. máj 2018;
- 19. apríla 2018 právny zástupca obžalovaného požiadal o odročenie pojednávania z dôvodu dovolenky, termín zrušený a nariadený nový na 6. jún 2018;
- 6. júna 2018 sa uskutočnilo pojednávanie, účastníci prítomní, odročené na 25. september 2018;
- 6. júna 2018 súd vyzval [REDAKOVANÉ], či skúmala duševný stav sťažovateľky, 19. júna 2018 telefonicky oznámené, že áno, a správu poslala okresnému súdu 18. júna 2018;
- 19. júna 2018 okresný súd vydal príkaz na vyšetrovanie duševného stavu sťažovateľky, zároveň uznesením pribral do konania znalecký ústav;
- 28. júna 2018 sťažovateľka podala sťažnosť proti uzneseniu o pribratí znaleckého ústavu, 4. júla 2018 podal sťažnosť obžalovaný;
- 22. augusta 2018 okresný súd predložil sťažnosti krajskému súdu;
- 19. septembra 2018 bol zrušený termín pojednávania určený na 25. september 2018, pretože spis sa nachádzal na krajskom súde;
- 25. septembra 2018 krajský súd zrušil napadnuté uznesenie;
- 17. októbra 2018 bol nariadený termín pojednávania na 4. december 2018;
- 4. decembra 2018 sa uskutočnilo pojednávanie, účastníci prítomní, odročené na 6. február 2019;
- 6. februára 2019 sa uskutočnilo pojednávanie, účastníci prítomní, odročené na 15. február 2019;
- 15. februára 2019 sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom bol za prítomnosti účastníkov vyhlásený rozsudok, obžalovaný bol spod obžaloby oslobodený; prokurátorka zahlásila podanie odvolania v neprospech obžalovaného.

IV.

Právomoc ústavného súdu, ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva a vyhodnotenie postupu okresného súdu

12. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

13. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a súčasne sa domáha aj vyslovenia porušenia svojho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

14. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru ESLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

15. Pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už označených práv vychádza ústavný súd zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

16. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila i v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov,

sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie strany sporu v súdnom konaní a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou EŠLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

17. Pokiaľ ide o kritérium zložitosť veci, teda trestného konania vedeného proti obžalovanému zo zločinu týrania blízkej osoby, v ktorom sťažovateľka vystupuje v postavení poškodenej, ústavný súd konštatuje, že preskúmané konanie nie je po právnej stránke zložité. Z faktického hľadiska je však uvedená právna vec zložitejšia z dôvodu potreby vypočutia viacerých svedkov, niektorých aj zo zahraničia, a tiež potreby znaleckého dokazovania. Faktickú zložitosť znásobuje skutočnosť, že celé dokazovanie sa muselo vykonávať opakovane z dôvodu nesúhlasu obžalovaného so zmenou v zložení senátu po oznámení prísediacej, že jej dlhodobá choroba neumožňuje účasť na pojednávaniach.

18. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietahov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľky. Ústavný súd z obsahu zapožičaného spisu okresného súdu nezistil také závažné skutočnosti, ktoré by bolo možné pripísať na ťarchu sťažovateľky v súvislosti s doterajšou dĺžkou namietaného konania. Pokiaľ okresný súd poukázal na viaceré jej ospravedlnenia z pojednávanií, je potrebné uviesť, že v prípade sťažovateľky ide o osobu poškodenú trestným činom, ktorej je v trestnom konaní zaručené právo zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní a verejnom zasadnutí, nie povinnosť; uskutočneniu pojednávania teda neprítomnosť sťažovateľky nebránila. Na druhej strane, z obsahu spisu vyplynulo, že k predĺženiu konania prispeli najmä časté žiadosti obžalovaného a jeho právneho zástupcu o odročenie pojednávanií.

18.1 Bez vplyvu na celkovú dĺžku konania nebola ani procesná aktivita sťažovateľky ako poškodenej v trestnom konaní, ktorá svoje oprávnenia zaručené jej ustanoveniami zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) realizovala prostredníctvom návrhov na vykonanie dôkazov, ako aj prostredníctvom uplatňovania opravných prostriedkov. Procesná aktivita sťažovateľky síce

sama osebe nemôže byť pripísaná na jej ťarchu, avšak okresný súd (a nadväzne krajský súd) sa musel s jej návrhmi procesne vysporiadať, čo prirodzene ovplyvnilo dĺžku namietaného konania. Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry uviedol (napr. II. ÚS 41/97, II. ÚS 52/99, II. ÚS 181/04, III. ÚS 586/2012), že uplatnenie procesných práv tak zo strany sťažovateľky, ako aj ostatných účastníkov konania v doterajšom priebehu konania nezakladá zodpovednosť sťažovateľky za zbytočné prietahy v konaní, ale v takomto prípade zodpovednosť nemožno pripísať ani na vrub štátnemu orgánu konajúcemu vo veci.

19. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci, pričom zbytočné prietahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na celkovú dĺžku konania a všetky okolnosti daného prípadu. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

19.1 V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na svoj predošlý nález sp. zn. III. ÚS 200/2017 zo 4. júla 2017 (ďalej len „nález“), v ktorom bolo vyslovené porušenie práva obžalovaného na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov, pričom závery vzťahujúce sa k danému kritériu za obdobie od podania obžaloby (január 2010) do podania ústavnej sťažnosti obžalovaného, t. j. do marca 2017, sú použiteľné aj v tejto veci. Keďže za dané obdobie ústavný súd konštatoval existenciu zbytočných prietahov, tento záver platí o to viac vo veci sťažovateľky, keďže od právoplatnosti uvedeného nálezu uplynuli ďalšie dva roky.

19.2 Pokiaľ ide o obdobie po právoplatnosti predošlého nálezu, toto charakterizovala najmä neefektívna činnosť, ktorú identifikoval už krajský súd, rozhodujúc o sťažnosti sťažovateľky proti príkazu okresného súdu na vyšetrenie duševného stavu sťažovateľky, hoci v tom čase mal k dispozícii už dva znalecké posudky. Tento postup predĺžil konanie o ďalšie 4 mesiace. Ďalej je potrebné uviesť, že počas tohto úseku sa vo veci desaťkrát uskutočnilo hlavné pojednávanie, pričom na poslednom z nich, konanom 15. februára 2019, bol vyhlásený rozsudok, ktorým okresný súd obžalovaného spod obžaloby oslobodil. Proti tomuto rozhodnutiu podal prokurátor odvolanie. Krajský súd uznesením č. k.

1 To 79/2019-1763 z 25. novembra 2019 napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie, dôvodiac, že síce vykonal dokazovanie v súlade s príslušnými ustanoveniami Trestného poriadku, avšak nevykonal selekciu vykonaných dôkazov z hľadiska kritérií § 119 ods. 2 Trestného poriadku a nevyhodnotil všetky ním vykonané dôkazy v zmysle kritérií vyplývajúcich z § 2 ods. 12 Trestného poriadku. Uvedené taktiež nesvedčí o efektívite postupu okresného súdu v danej veci. Trestný spis bol okresnému súdu vrátený 20. januára 2020 a nadväzne 21. februára 2020 bol nariadený termín hlavného pojednávania na 1. apríl 2020.

19.3 V súčasnosti trvá napadnuté konanie už viac ako 10 rokov a už len na základe toho, že ani ku dňu podania ústavnej sťažnosti sťažovateľky a ani dosiaľ nebolo toto konanie právoplatne skončené, je potrebné aj vo vzťahu k sťažovateľke urobiť záver o porušení jej základných práv. Preto ústavný súd už nevymedzoval prípadné kratšie úseky nečinnosti vyplývajúce z chronológie procesných úkonov okresného súdu v danej veci (bod 11) ani príklady ďalšej neefektívnej činnosti okresného súdu. Z ústavnoprávneho hľadiska je totiž neakceptovateľné, aby konanie v trestnej veci nebolo právoplatne skončené ani po viac ako 10 rokoch od jeho začatia (napr. IV. ÚS 159/08), pričom skutok bol spáchaný pred viac ako 13 rokmi a obvinenie bolo vznesené pred takmer 11 rokmi.

20. Z hľadiska hodnotenia povahy veci sa ústavný súd oprel i o všeobecnú zásadu uznávanú aj v judikatúre ESLP, podľa ktorej sa primeraná lehota na konanie v trestných veciach v dôsledku mimoriadne citeľného zásahu do sféry osobných práv a slobôd, ktorý je s priebehom trestného procesu spojený, musí posudzovať prísnejšie (napr. II. ÚS 32/03, I. ÚS 11/08). Nemožno pochybovať o tom, že aj povaha predmetného trestného činu si vyžaduje osobitnú starostlivosť orgánov činných v trestnom konaní a všeobecného súdu o naplnenie účelu trestného konania, čo okrem iného znamená, že orgány činné v trestnom konaní a všeobecný súd majú povinnosť organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a skončená, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty účastníkov konania vrátane poškodeného.

21. Po komplexnom posúdení všetkých okolností daného prípadu z hľadiska skutkovej a právnej náročnosti veci, správania sťažovateľky, postupu okresného súdu,

zohľadňujúc pritom charakter a význam predmetu napadnutého konania, ústavný súd dospel k záveru, že v postupe okresného súdu došlo k zbytočným priet'ahom v napadnutom konaní, a preto bolo porušené základné právo s'ťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

22. S'ťažovateľka namietala i porušenie čl. 3 dohovoru, podľa ktorého nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu. Dôvody videla v popísaných priet'ahoch v namietanom konaní, v ignorovaní jej návrhov na doplnenie dokazovania, v jej opakovaných výsluchoch, no najmä v opakovanom nariadení znaleckého dokazovania na účel vyšetrenia jej duševného stavu, čím podľa jej názoru dochádza k druhotnej viktimizácii jej osoby. Rovnako zdôvodňovala i porušenie jej základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do jej súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, resp. na jeho rešpektovanie v zmysle čl. 8 dohovoru. V tejto súvislosti na nosnú námietku o porušení uvedených práv spočívajúcu v tom, že okresný súd opakovane nariadil znalecké dokazovanie, ústavný súd reaguje, že nápravu tohto stavu zabezpečil už krajský súd, keď na podklade s'ťažnosti s'ťažovateľky rozhodol o zrušení napadnutého uznesenia (bod 4), a teda zabránil prípadnej druhotnej viktimizácii s'ťažovateľky. Ďalšie konkrétnejšie skutočnosti na podporu svojho tvrdenia o tom, že tvrdené zaobchádzanie okresného súdu dosiahlo hranicu závažnosti požadovanú čl. 3 dohovoru, s'ťažovateľka neuviedla.

23. Ústavný súd nepopiera, že všeobecné súdy sú nesporne spôsobilé neobyčajne zdĺhavým postupom zasiahnuť do uvedených práv poškodenej, pretože v obsahu týchto práv je obsiahnutý pozitívny záväzok štátu, na základe ktorého možno vyžadovať aj prijatie opatrení na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, resp. v primeranej lehote. Právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, ako aj právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote sú však obsiahnuté v čl. 48 ods. 2 ústavy a v čl. 6 ods. 1 dohovoru, pričom tieto ustanovenia ústavy a dohovoru sú v prípade s'ťažovateľky efektívnymi právnymi prostriedkami nápravy s kompenzačným účinkom. V okolnostiach daného prípadu sú preto tieto ustanovenia v pomere špeciality k všeobecným ustanoveniam čl. 3

dohovoru, čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 ods. 1 dohovoru. Z dôvodu, že medzi čl. 3 dohovoru, čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 ods. 1 dohovoru, ktorých porušenie sťažovateľka namieta, a značeným postupom všeobecných súdov nie je priama súvislosť, ústavný súd tejto časti ústavnej sťažnosti nemohol vyhovieť, a preto rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 5 výroku tohto rozhodnutia.

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

24. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy druhej vety ak porušenie práv alebo slobôd podľa čl. 127 ods. 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

25. Vychádzajúc z toho, že ústavný súd konštatoval porušenie základného práva sťažovateľky zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a v čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj zo skutočnosti, že posudzované konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu právoplatne skončené, bolo potrebné prikázať okresnému súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 10/2010 konať bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku nálezu).

26. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde, ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

27. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

28. Sťažovateľka žiadala o priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 5 000 €, ktorú odôvodnila celkovou dĺžkou a priebehom trestného konania spôsobujúcim jej

neprimeranú emocionálnu, psychickú a aj finančnú záťaž. Trvá na tom, že okresný súd ju neprimerane vystavuje opakujúcim výsluchom, pojednávaniam, znaleckému dokazovaniu, čím ju druhotne viktimizuje, spôsobuje jej neustály stres z nejistej situácie, problémy v osobnom, ako aj pracovnom živote a prehĺbuje jej právnu neistotu. Sťažovateľka je neustále nútená obnovovať si spomienky z obdobia spolužitia s obvineným, detailne tieto reprodukovať pre účely dokazovania a doslova bojovať za pravdu proti obžalovaným vytváranými dôkazmi a ním ovplyvňovanými svedkami. Táto situáciu zasahuje negatívne aj do jej rodinného života, má negatívny vplyv na vývoj jej detí a ovplyvňuje jej vzťahy s okolím.

29. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádzalo do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

30. Pri ustálení sumy finančného zadosťučinenia ústavný súd prihliadal na doterajšiu dĺžku napadnutého konania (viac ako 9 rokov), ktoré nebolo ani do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, a v rámci neho na obdobie nečinnosti okresného súdu, ako aj neefektivitu jeho procesných úkonov rozobratú na inom mieste tohto nálezu. S ohľadom na uvedené ústavný súd považoval za primerané a spravodlivé priznať sťažovateľke finančné zadosťučinenie v sume 3 000 € podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (bod 3 a 5 výroku nálezu).

31. Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

31.1 Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde a k ten, komu bolo uložené zaplatiť sťažovateľovi finančné zadost'učinenie, v lehote ustanovenej v odseku 1 priznané finančné zadost'učinenie sťažovateľovi nezaplatí, zvyšuje sa finančné zadost'učinenie priznané ústavným súdom o 5 % za každý aj začatý rok omeškania až do jeho zaplatenia.

VI.

Trovy konania

32. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Právny zástupca sťažovateľky si uplatnil nárok na náhradu trov konania, ktorých výšku však nevyčíslil, preto ústavný súd vychádzal z obsahu spisu.

33. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2018, ktorá bola 980 €, keďže ide o úkony právnej služby vykonané v roku 2019. Náhradu trov konania priznal za tri úkony právnej služby – prevzatie a prípravu zastupovania, podanie ústavnej sťažnosti a vyjadrenie k stanovisku okresného súdu. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2019 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 163,33 €. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom 9,80 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) vrátane 20 % DPH predstavuje za tri úkony právnej služby celkovú sumu 623,26 € a ústavný súd ju sťažovateľke priznal v celej výške (bod 4 výroku nálezu).

34. Náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

35. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. apríla 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu